

12

Espais, memòria i futur.

George Steiner a l'MHCB

El proper 22 d'octubre, al Saló del Tinell, George Steiner pronunciarà la conferència «Remembering the future». Aquesta conferència, elaborada expressament pel professor George Steiner, serà el punt de partida i de referència per al posterior desenvolupament del cicle *Espais, memòria i futur* que el museu organitza amb l'impuls del seu Cercle. En aquest cicle de conferències també està previst que participin altres destacades pensadores i destacats pensadors de projecció internacional. Amb aquesta iniciativa, el Museu i el Cercle volem promoure la reflexió sobre com els espais, la memòria i la idea de futur s'interrelacionen en la nostra realitat, per definir allò que ens uneix i allò que ens diferencia en un món cada cop més global i, per tant, allò que dóna peu als nostres senyals d'identitat.

Institut de cultura: **MUSEU D'HISTÒRIA**
DE LA CIUTAT

MHCButlletí

BUTLLETÍ INFORMATIU DEL MUSEU D'HISTÒRIA DE LA CIUTAT DE BARCELONA
TERCER QUADRIMESTRE DE 2007. ANY IV. NÚM. 12

MHCB. NOU CURS, NOVES CARES, NOUS REPTES

S'ha acabat l'estiu! Amb la tardor ens arriba un nou curs, i és el moment de canvis, de portar a terme aquelles coses que hem planificat durant les vacances estivals. Això serveix per la immensa majoria de nosaltres, però també per les institucions culturals. El mes d'octubre es concreten els pressupostos de què es disposarà el proper any, i el darrer trimestre s'ultimen els tocs finals del programa per a l'any següent.

Pel qui subscriu aquestes línies, però, enguany els canvis seran molt més intensos. Després de 14 anys de direcció i 17 de dedicació professional a l'MHCB, he pres la decisió de demanar el relleu al capdavant de la institució. No era una decisió fàcil, perquè moltes coses m'uneixen a aquest museu i a les persones que el conformen; però no hi ha res pitjor que enquistar-se en el lloc de treball. Les persones, i també les institucions, necessitem de tant en tant canvis importants que ens permetin avançar amb una mirada crítica i amb la il·lusió dels nous reptes.

Durant aquests anys m'ha tocat dirigir un equip de treball brillant, il·lusionat i amb una gran capacitat renovadora. De ben segur que m'he equivocat en més d'una decisió, però la labor de l'equip ha estat presidida per una profunda vocació i convicció de servei

públic, de modernització d'una institució cabdal en la vida cultural de la ciutat de Barcelona, i d'impuls de la recerca, la conservació i la difusió del nostre patrimoni històric.

L'MHCB ha impulsat i organitzat moltes iniciatives: projectes de recerca nacionals i internacionals, programes de conservació preventiva i restauració del patrimoni custodiat, nous espais idonis per investigar i conservar aquest ric patrimoni, exposicions, activitats

molt diverses dirigides a tota mena de públics... El Museu ha crescut en nombre de seus, en períodes històrics tractats, en presència en la recerca arqueològica a tota la ciutat. Però sobretot el Museu ha crescut en crear xarxa, en estar present en multitud de fòrums i grups d'àmbit barceloní, català, espanyol i internacional.

El nombre de professionals, voluntaris, professors i estudiants universitaris, empreses, associacions i ciutadans en

[a dalt i esquerra]
© MHCB-Pep Herrero

[a esquerra i a baix]
© MHCB-Pep Herrero

general que s'han implicat activament en els programes de l'MHCB constitueix un dels seus patrimonis socials i culturals. La presència del Museu d'Història de la Ciutat de Barcelona en el panorama cultural de la ciutat és un fet rellevant. Això ha estat possible gràcies a una feina tenaç de tot un equip que amb professionalitat, imaginació, sentit d'equip i il·lusió ha elaborat unes programacions que han connectat

amb moltes persones; però sobretot ha estat possible gràcies a l'acollida que aquestes iniciatives han tingut entre el públic i la crítica. Aquesta simbiosi creixent es percep en la participació crítica de molts ciutadans en les activitats del museu: els programes d'estiu, les exposicions, les activitats especials... Participació crítica vol dir una actitud activa, que suggereix per millorar, que proposa, que rebutja quan no li agrada, que es compromet.

El nivell màxim d'aquest compromís ciutadà són el Cercle de l'MHCB i els Amics del Museu. Aquest col·lectiu de ciutadans i ciutadanes que són part del museu, li donen vida i el representen arreu. Els puc ben assegurar que la seva existència és tot un estímul per aquells que treballen en les institucions culturals. Per mi, doncs, ha estat un privilegi únic poder treballar al Museu d'Història de la meua ciutat i haver pogut contribuir al seu creixement i reforç, però sobretot haver pogut compartir projectes, neguits i il·lusions amb els companys que hi treballen i amb tots els Amics i Amigues del Museu. Ara vénen canvis, nous aires i noves reflexions. Les renovacions sempre són bones: ajuden a revitalitzar, a imposar-se nous reptes, a revisar allò que no funciona prou bé. El Museu en sortirà enfortit i els seus col·laboradors també. I segur que els Amics i Amigues continuaran sent aquest punt de suport crític i actiu que fa que les institucions culturals tinguin rostres darrere de les sigles. L'estiu s'ha acabat. Nou curs, nous reptes, nous èxits. Gràcies a tots i a totes per haver fet costat a aquest equip.

Antoni Nicolau i Martí

© MHCB

Ubicat a la ciutat finlandesa de Turku, **Aboa Vetusta & Ars Nova** és un museu dedicat, d'una banda, a l'arqueologia i la història i, de l'altra, a l'art contemporani. La tasca principal d'Aboa Vetusta és la preservació, l'estudi i la difusió de les restes arqueològiques dels edificis i carrers del barri medieval anomenat **Convent Quarter**, complementades amb una exposició permanent que endinsa el visitant en l'edat mitjana. L'objectiu d'Ars Nova és col·leccionar i exposar obres d'art contemporani. D'aquesta manera, amb la combinació d'allò antic i allò nou, s'aconsegueix un dinàmic diàleg entre l'arqueologia i l'art actual. El programa expositiu integra un ampli ventall de mostres temporals, sovint en col·laboració amb altres països. En aquest sentit, del **19 de maig al 2 de setembre de 2007**, va tenir lloc la **Turku Biennial 2007** que, amb el títol **In a Moment**, estava dedicada a l'art contemporani fet a Barcelona. Aprofitant que, com dèiem, l'Aboa Vetusta & Ars Nova també disposava d'un sub-sòl arqueològic museïzat, van posar-se en contacte amb l'**MHCB** per tal d'oferir-nos la possibilitat de presentar la nostra experiència com a museu d'arqueologia i història de Barcelona. Quatre plafons en què s'explicava el museu, les tasques que s'hi duen a terme i la història de la ciutat van integrar l'aportació de l'MHCB.

ELS TALLERS DE NADAL A L'MHCB

Per Nadal, el Museu d'Història de la Ciutat de Barcelona ha preparat per als més petits un seguit de tallers per divertir-se tot descobrint la vida dels nostres avantpassats. Enguany, el Museu ofereix l'oportunitat d'adquirir un abonament amb un preu de 20 € per poder assistir a tots els Tallers de Nadal que tindran lloc al Conjunt Monumental de la Plaça del Rei i al Museu-Monestir de Pedralbes.

CONJUNT MONUMENTAL DE LA PLAÇA DEL REI (MHCB)

Lucius ludeas.

Jugues amb el Lucius?

Uns amics del Lucius Minicius, el primer campió olímpic de Barcelona, us ensenyaran com jugaven els romans a Barcino fa més de dos mil anys.

Edats: de 6 a 10 anys.

Calendari: 2 de gener a les 10 h.

Durada: tres hores.

Preu: 6 €.

Arqueo... què?

Taller vinculat a l'exposició *L'arqueologia a Barcelona. Un passat amb futur*

Edats: de 6 a 10 anys.

Calendari: 27 de desembre i 3 de gener a les 10 h.

Durada: 3 hores.

Preu: 6 €.

Sarraïns, cristians i jueus a la Barcelona medieval

Fa un munt d'anys, a Barcelona conviuen persones de diferents cultures: la cristiana, la sarraïna i la jueva. Si

véns al Museu, tindràs l'oportunitat de traslladar-te en el temps i viure al segle XIII, quan la ciutat es deia Barchinona, i apropar-te a aquestes tres cultures i maneres de viure diferents.

Edats: de 8 a 12 anys.

Calendari: 28 de desembre a les 10 h.

Durada: tres hores.

Preu: 6 €.

MUSEU-MONESTIR DE PEDRALBES (MHCB)

Pessebre musical

Construeix un pessebre de suro i coneix les diferents figures a partir de l'audició de poemes musicals. Et podràs endur el treball que hauràs fet tu mateix.

Organitzat per l'Associació d'Amics del Museu-Monestir de Pedralbes.

Edats: de 6 a 10 anys.

Calendari: 4 de gener a les 10 h.

Durada: tres hores.

Activitat gratuïta.

Un misteri al monestir

Un esdeveniment misteriós ha trasbalsat la rutina diària del monestir!

Soluciona els enigmes que trobaràs al claustre, al refectori, al dormitori o a les procures del soterrani per resoldre aquest misteri.

Edats: de 6 a 10 anys.

Calendari: 28 de desembre a les 10 h.

Durada: dues hores.

Preu: 6 €.

Tots els tallers tenen les places limitades. Es recomana reserva prèvia.

© MHCB-Pep Herrero

GEORGE STEINER AL MUSEU D'HISTÒRIA DE LA CIUTAT DE BARCELONA

El proper dilluns 22 d'octubre tindrà lloc a l'MHCB la conferència inaugural del cicle *Espais, memòria i futur*, a càrrec del pensador George Steiner, guardonat amb el Premi Príncep d'Astúries de Comunicació i Humanitats l'any 2001 i amb el Premi Internacional Alfonso Reyes (2007). Aquest cicle de conferències està organitzat pel Museu d'Història de la Ciutat de Barcelona i el Cercle del Museu.

George Steiner (París, 1929), fill de jueus austríacs, va ser educat als Estats Units durant la Segona Guerra Mundial per mestres de la talla de Lévi-Strauss o Jacques Maritain. També va rebre formació a París, Chicago, Boston, Oxford i Cambridge. És un dels més reconeguts estudiosos de la cultura europea i ha exercit la docència a les universitats nord-americanes de Stanford, Nova York i Princeton, tot i que la seva carrera acadèmica s'ha desenvolupat principalment a Ginebra i Anglaterra. Se'l considera un mestre de la literatura comparada perquè reuneix, precisament, els principals trets del perfil del gran crític del pensament occidental: poliglòt, filòleg i

humanista a cavall sempre de diverses cultures. Podríem parlar en aquest cas d'exemple clar de l'aliança entre l'erudició i el sòlid cosmopolitisme. Les seves aportacions com a crític, que ha estès a col·laboracions periòdiques en revistes com *The New Yorker* i el TLS, han situat Steiner al capdavant dels referents mundials de la matèria.

Els títols dels seus nombrosos llibres reflecteixen clarament les seves inquietuds: *La mort de la tragèdia*, *Llenguatge i silenci*, *Després de Babel*, *Antígones*, *Presències reals*, *Extraterritorial*, *Nostàlgia de l'Absolut*, *Passió intacta*, *Errata*, *Gramàtiques de la creació*, *Tolstoi o Dostojevski*, *Martin Heidegger*, *La barbàrie de la ignorància*, *La idea d'Europa* i *Deu raons (possibles) de la tristesa del pensament*, entre altres.

El fet que ara, motivat per la seva primera visita a Barcelona, George Steiner vulgui afegir noves perspectives sobre la reflexió de la memòria històrica fa que la seva participació en el cicle *Espais, memòria i futur* sigui un esdeveniment de pes que acollirà el Museu d'Història de la Ciutat de Barcelona.

“Els parallamps han d'estar connectats a terra. Fins i tot les idees més abstractes i especulatives han d'estar ancorades en la realitat, en la substància de les coses.”

La idea d'Europa, George Steiner

“George Steiner és un mestre de la paraula i una de les escasses figures que té el saber universal del nostre temps.”

(Extret de la intervenció de Joscha Fischer, president del jurat del premi Ludwig-Boerne 2003 de crítica i assaig literari concedit al professor Steiner.)

Centre d'Interpretació del Call de Barcelona

El número 8 del carrer de Sant Ramon del Call acollirà properament el futur **Centre d'Interpretació del Call de Barcelona**. Es tracta d'un projecte conjunt on Foment de Ciutat Vella ha executat les obres de rehabilitació de l'immoble, mentre que el Museu d'Història de la Ciutat de Barcelona s'encarregarà del projecte museogràfic i la gestió de l'equipament, que s'integrarà a la xarxa de centres del museu.

L'edifici té una superfície total de 169 metres quadrats, distribuïts en dues plantes. La planta baixa acollirà, d'una banda, el punt d'informació i venda de serveis (audioguies, publicacions...) i, de l'altra, l'espai expositiu i d'interpretació. Allà un seguit de plafons perimetrals recolliran, en tres idiomes, diferents aspectes relatius a la presència, documentada a partir del segle XI, **d'un barri jueu a Barcelona**: història i restauració de l'edifici; primers testimonis i evolució del barri jueu (el call major, el call menor), i la vida al call (l'organització política i administrativa, el món del treball, les festivitats...). Així mateix, les obres de rehabilitació permetran fer visibles unes restes arqueològiques excavades al subsòl de la finca.

La segona planta, projectada com un espai polivalent, disposarà d'uns punts informàtics que facilitaran la consulta en línia dels fons documentals dels diferents arxius, tant de Catalunya com de la resta de ciutats de la *Red de Juderías* de Espanya. A la vegada, l'equipament audiovisual i multimèdia instal·lat a la sala permetrà la realització de diferents activitats (projeccions, conferències, xerrades, rodes de premsa) amb grups de fins a 25 persones. L'actuació a l'edifici contempla la rehabilitació integral de l'immoble (neteja i restauració de façanes, consolidació dels murs interiors, excavació i exposició de les restes arqueològiques). Això permetrà incorporar a la xarxa de centres del Museu d'Història de la Ciutat de Barcelona un nou espai d'interpretació històrica, que servirà d'element vehicular per explicar la presència de la comunitat jueva a la ciutat de Barcelona en època medieval.

La conferència «**Remembering the future**», a càrrec de **George Steiner**, tindrà lloc el dia 22 d'octubre a les 19'30h al **Saló del Tinell del Conjunt Monumental de la Plaça del Rei** (MHCB). Per a més informació, truqueu al museu.

L'Arqueologia a Barcelona

Un passat amb futur

AL SALÓ DEL TINELL DEL CONJUNT MONUMENTAL DE LA PLAÇA DEL REI, A PARTIR DEL FINAL DEL MES DE NOVEMBRE I AL LLARG DE TOT L'ANY 2008, ES PODRÀ VISITAR L'EXPOSICIÓ *L'ARQUEOLOGIA A BARCELONA. UN PASSAT AMB FUTUR*, ORGANITZADA PEL MUSEU D'HISTÒRIA DE LA CIUTAT DE BARCELONA.

El Museu d'Història de la Ciutat de Barcelona és el responsable de la recerca, conservació i difusió del patrimoni arqueològic de Barcelona, cosa que li confereix una alta responsabilitat en alguns aspectes relacionats amb la gestió de l'espai urbà. La investigació arqueològica, doncs, és una peça essencial en la concepció del model de museu, amb una visió integral del patrimoni urbà que considera el patrimoni moble, l'immoble i l'intangible com a components bàsics que defineixen la història i la identitat urbana.

L'arqueologia a Barcelona parteix d'una sòlida tradició científica que assoleix un alt nivell ja en les dècades del 1950, 1960 i següents. Però és durant els anys 1980 que, amb l'arribada dels ajuntaments democràtics i arran de les grans transformacions urbanes propiciades pels Jocs Olímpics de 1992, es consolida definitivament l'arqueologia urbana com un dels programes municipals orientats al coneixement i la salvaguarda del patrimoni arqueològic de la ciutat. Alhora, el

fenomen comporta una professionalització de la tasca arqueològica i de l'arqueòleg. En conseqüència, s'ha pensat que seria interessant fer una mostra centrada en aquests darrers vint-i-cinc anys d'investigació arqueològica. Durant aquest període s'han produït importants transformacions de l'arqueologia urbana, tant des del punt de vista de la gestió com de la disciplina.

Al llarg dels anys s'ha produït una evolució en un seguit de conceptes la definició dels quals, a voltes, no ha estat consensuada o que, dit d'una altra manera, no representen el mateix per tothom. Parlar d'arqueologia, per molts, encara és aturada d'obres, alentiment, canvis globals dels projectes arquitectònics... Aquesta realitat ha canviat al llarg dels darrers 25 anys i l'arqueologia urbana ha esdevingut present en moltes ciutats, amb una metodologia pròpia. Noves eines, com poden ser els documents de diagnòstic del terreny o la valoració i planificació de les diverses intervencions (recollides ambdues als inventaris específics), juntament amb una renovació tecnometodològica, són les aportacions clau de la nova arqueologia de finals del segle XX i inicis del XXI, a Europa i especialment en el cas que ens ocupa a Catalunya, i a la seva capital.

L'arqueologia urbana a Barcelona parteix de la idea de ciutat com a jaciment únic. Es tracta d'una arqueologia de territori

que pretén conèixer l'evolució de l'espai urbà al llarg del temps, amb la geomorfologia, l'estructuració urbana, els edificis, el parcel·lari i la xarxa de carrers i camins. La ciutat no s'estudia només per mitjà d'intervencions al subsòl, sinó també a les construccions existents, documentant i recuperant tot el patrimoni possible. En aquest sentit s'està treballant en la redacció del Pla Especial de Patrimoni Arqueològic de la ciutat, amb el suport d'un sistema informàtic basat en les tecnologies GIS que permetrà una millor gestió del coneixement arqueològic de la ciutat, així com el desenvolupament de noves línies de recerca.

L'exposició parteix de quatre objectius principals. El primer és posar a l'abast de la ciutadania el nou coneixement històric de la ciutat de Barcelona, generat a partir dels resultats de la recerca arqueològica, dels darrers vint-i-cinc anys. Vol transmetre la idea que l'arqueologia és una disciplina científica que, a través de l'estudi de les restes de la cultura material, de les estructures i de l'espai, i mitjançant una metodologia rigorosa, reconstrueix el passat. Així mateix pretén donar a conèixer les diverses fases que segueix una intervenció arqueològica i tot el procés de treball, des de la prevenció i planificació fins als criteris de museïtzació, sense oblidar l'excavació pròpiament dita i tots els estudis que se'n deriven, tant de camp com de tractament de materials. I finalment, aspira a fer partícip i engrescar la ciutadania en l'ús i el gaudi del patrimoni arqueològic de Barcelona. La mostra ha estat organitzada en cinc blocs temàtics i conceptuals.

Presentació. El visitant s'informa del que veurà. És la porta d'entrada a la mostra, on es proposen les idees principals que es desenvoluparan al llarg del recorregut.

Introducció: la ciutat, escenaris de vida. La principal raó de ser de l'arqueologia urbana és l'estudi de l'evolució històrica de la ciutat, entenent la ciutat com un tot únic, i l'evolució històrica com tot allò que ha impulsat i ha provocat canvis en la ciutat, tant en l'aspecte geomorfològic com en l'urbanístic, l'històric, l'organitzatiu i el social, fins esdevenir el fet concret del moment actual. La ciutat no pot ser un organisme anquilosat sense moviment ni evolució. És obvi que la ciutat contemporània no pot quedar estancada amb motiu d'un passat, però també cal reivindicar que la modernitat no pot suprimir d'arrel, sense cap tipus de respecte, l'empremta d'aquest passat i que cal cercar fórmules per acordar el desenvolupament de la ciutat moderna amb l'atenció pel llegat històric que cal conservar per a les futures generacions. Sense oblidar, tampoc, que la ciutat la configuren els seus habitants i que han estat els barcelonins de les diferents èpoques històriques els que han fet la Barcelona actual.

La metodologia arqueològica. L'arqueologia és una disciplina científica que ens permet conèixer el passat de les societats humanes a través de l'estudi de la cultura material i de l'espai on s'han desenvolupat. Els homes i les dones que ens han precedit han deixat testimoni de la seva existència mitjançant restes materials com objectes, restes arquitectòniques, transformació de l'entorn... El seu estudi ens permet conèixer com vivien, com es relacionaven entre ells i amb el medi, quines eren les seves creences, els seus conflictes i sistemes d'organització, o com afrontaven la difícil tasca de viure. L'arqueologia és, per tant, una eina clau per al coneixement de la història de la humanitat. Per aconseguir aquest objectiu, els arqueòlegs necessiten una metodologia rigorosa, ja que allò que estudien desapareix i, per tant, per tal de ser contrastat per altres tècnics és essencial la utilització d'un mètode que permeti revisar i discutir els resultats i les conclusions dels treballs científics. Cal assenyalar que, com altres

disciplines científiques, al llarg del temps l'arqueologia ha recorregut a tècniques analítiques desenvolupades per altres ciències paral·leles per tal d'avançar en el millor coneixement de la cultura material. Actualment els arqueòlegs treballen en equips multidisciplinaris, on hi ha diversos especialistes, cadascun dels quals estudia un aspecte concret de tot el procés fins arribar a l'estudi final, on tota la informació queda recollida i transformada.

L'arqueologia a Barcelona. En aquest apartat de l'exposició es podran veure alguns dels resultats dels vint-i-cinc anys d'intervencions arqueològiques a la nostra ciutat, com també conèixer el funcionament de la gestió de l'arqueologia urbana. El marc d'actuació arqueològica del Museu d'Història de la Ciutat de Barcelona és tot el terme municipal de Barcelona, d'aproximadament 90 km². Malgrat això, un alt percentatge de la feina (74%) es desenvolupa al districte de Ciutat Vella, on trobem el nucli generatriu de la ciutat i, lògicament, la major concentració de nivells històrics.

La gestió de l'arqueologia urbana és d'un dels programes més complexos del Museu i requereix un alt nivell de coordinació amb molts agents urbans, especialment amb els serveis de disciplina urbanística de l'Ajuntament i l'Àrea de Coneixement i Recerca del

Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. Entendre com, quan i per què es van anar produint els canvis i accions humanes que han configurat la ciutat actual és un objectiu de la recerca arqueològica urbana. Per fer-ho possible s'ha d'actuar per tal de recuperar les informacions que amaguen la mateixa ciutat i el seu subsòl, i que solament es poden obtenir a partir d'intervencions i actuacions amb metodologia arqueològica.

Epíleg. Punt i final, on es podran escoltar, veure i contrastar opinions respecte als diversos valors del nostre patrimoni: social, cultural, històric, així com diferents punts de vista amb relació al seu ús, valoració i recuperació.

L'exposició tindrà informació jerarquitzada, amb diversos nivells de lectura segons el tipus de públic. Es combinaran els elements audiovisuals amb elements tridimensionals, escenografies i aproximadament uns 300 objectes, fruit de les intervencions arqueològiques a Barcelona. La majoria d'aquest material és inèdit, i serà la primera vegada que es mostrarà al públic.

Paral·lelament, al llarg de l'any 2008 es faran diverses activitats amb relació a la mostra, ja que serà «L'any de l'arqueologia» al Museu d'Història de la Ciutat de Barcelona. Com a cloenda final està prevista la celebració d'unes jornades sobre les noves perspectives de l'arqueologia urbana, especialment pel que fa a l'arqueologia preventiva.

1
Cap de Diana,
segle II,
MHCB 20.153.
© MHCB-Ramon Muro

2
Restes arqueològiques del
mercat del Born.
© MHCB-Pere Vivas
i Jordi Puig

3
Espai Santa Caterina.
Centre d'Interpretació
Arqueològica
© MHCB-Roger Rovira

4
Plaqueta amb inscripció,
segles III - IV,
MHCB 30.913.
© MHCB-Ramon Muro

COLLAR DE BRONZE

© MHCB-Ramon Muro

A finals de 1988, durant la realització d'unes obres a la plaça de la Verònica, es trobaren diversos materials, entre ells aquest collaret de bronze. Malauradament, les obres es van fer sense coneixement oficial i això suposà la falta d'una intervenció arqueològica sistemàtica amb la qual poder estudiar les restes localitzades. Aquests objectes es conserven actualment al Centre de Conservació de Béns Mobles del Museu d'Història de la Ciutat de Barcelona. Com hem dit, entre els materials es recuperà aquest collar de bronze, ben conservat, fet d'una sola peça a partir d'una làmina enroscada, més gruixuda a la part del davant i acabada en dues fines puntes. Una d'elles forma una anella per la qual entra l'altra, de manera que es poden unir amb un senzill doblec. Es tracta d'un collaret adaptable, similar als models de braçalets procedents de la necròpolis de la plaça Vila de Madrid o del subsòl de la plaça del Rei, exposats al subsòl del Museu. Els objectes d'indumentària personal permeten conèixer els gustos i les modes d'una època. Durant el període romà, homes i dones dedicaven part del temps al seu cos, tant a atencions a la higiene corporal com a embellir-lo amb joies. Anells, braçalets, arracades, collars, fibules i amulets formaven part de l'ornament personal. Entre els metalls emprats en la seva fabricació hi havia el ferro, el bronze, la plata i l'or, però no tothom podia permetre's portar segons quins tipus de material. L'or era un signe de noblesa i un privilegi: durant molt de temps, els anells fets d'aquest material estaven reservats principalment als càrrecs de l'ordre

senatorial o eqüestre i el seu ús estava regulat per les lleis romanes. Més tard es va anar estenent a altres estaments socials amb un cert poder adquisitiu. Així doncs, l'ús d'un material menys noble com el bronze quedaria reduït als estaments socials inferiors i a la realització de peces més modestes, però que repeteixen una gran varietat formal i decorativa. No hem trobat cap peça semblant que ens permeti fer una aproximació més acurada i comparativa al nostre collaret. Al mateix temps, establir una cronologia d'aquest tipus de peces resulta bastant complicat perquè es poden heretar i el seu ús es pot allargar en el temps, per la qual cosa no resulta indicatiu del moment de fabricació. L'ample marge cronològic amb què hem datat la peça ve definit pel conjunt ceràmic recuperat al mateix indret (gerres i contenidors d'emmagnetat que, amb poques variacions tipològiques, trobem des del segle I fins al III o IV d.C.) i per la moneda, que correspon a un petit bronze de mitjan segle IV d.C. Tampoc no coneixem la procedència concreta de la peça, però sí sabem, a partir de les dades proporcionades per altres intervencions arqueològiques a la zona, que tot aquest indret, corresponent a l'*intervallum* de la muralla, el formaven un conjunt d'estructures domèstiques i industrials que ja el segle II d.C., i continuant durant el III i el IV, havien anant envaint a poc a poc aquest espai defensiu. Així doncs, el conjunt del material recuperat estaria en relació amb alguna d'aquestes domus i el collaret ornamental alguna de les dones que hi vivien.

COLLARET DE BONZE

Època
Segles I-IV d.C.
Material
Bronze

Dimensions
10,8 cm de diàmetre
Procedència
Plaça de la Verònica, 1988

Núm. d'inventari
MHCB 27472

Breus

No tanquem a la nit!

El programa d'activitats nocturnes d'aquest estiu ha finalitzat, un cop més, amb un gran èxit de públic i superant totes les expectatives. Visites comentades amb degustacions, tallers familiars, concerts, rutes per la ciutat, cinema històric i una vetllada literària han fet que ciutadans i visitants hagin pogut gaudir de la història de Barcelona durant les nits d'estiu.

Plantes, remeis i apotecaris.

El jardí medieval del Monestir de Pedralbes

El propassat 28 de juny es va inaugurar l'exposició *Plantes, remeis i apotecaris. El jardí medieval del Monestir de Pedralbes*, en la qual es pretén reconstruir, al claustre del Monestir, un hipotètic jardí medicinal a partir de dos dels tractats que van tenir més difusió al llarg de l'edat mitjana, el del metge àrab Ibn Wàfid i el de la mística i abadessa benedictina Hildegarda von Bingen. Algunes de les plantes extretes d'aquests tractats s'exposen en un cantó del claustre, al costat de la farmaciola, que s'ha remodelat amb motiu de la mostra i allotja uns plafons on s'expliquen els principis de la medicina medieval i el paper que hi feien les plantes. La gran assistència a l'acte inaugural i a les diverses visites i activitats que s'han dut a terme durant els mesos d'estiu ha demostrat que la proposta ha trobat un nombrós públic interessat en el tema.

Col·lecció de retrats funeraris romans

Una de les col·leccions més destacables de l'MHCB és la que formen els retrats funeraris romans, provinents majoritàriament de les excavacions arqueològiques efectuades entre els anys 1960 i 1975 a les muralles romanes de la ciutat. Són retrats de ciutadans de Barcino que van viure i morir al llarg del segle I d.C. Aquests es col·locaven en una estàtua que presidia el monument funerari i tenien la finalitat de perpetuar la memòria del difunt. A partir d'aquest proper mes de novembre es podran contemplar a la nova ubicació del subsòl arqueològic de la plaça del Rei.

L'arquitectura de l'habitatge a Barcelona

En el marc d'un conveni de tres anys entre l'MHCB i la Universitat Politècnica de Catalunya, s'està duent a terme un estudi de les transformacions produïdes als interiors dels habitatges de Barcelona entre finals del segle XVIII i l'actualitat. Aquestes transformacions inclouen diferents aspectes: les relacions entre la ciutat i l'edifici, les variacions de les tipologies d'habitatge i d'equipament (requeriments higiènics, il·luminació...) o els canvis en les bases materials de la construcció. Com a resultat del primer any de recerca, el gener de 2008 estan previstes unes jornades científiques en què es presenten les conclusions referents al primer període cronològic estudiat, que comprèn el segle XIX. Els altres ponents són diferents grups de recerca de la península Ibèrica, amb l'objectiu de posar en comú els resultats dels diferents estudis.

Propostes

Cinema

El perfume: historia de un asesino.
Director: Tom Tykwer. 2006.
147 min.

Coproducció europea entre Alemanya, França i Espanya. La pel·lícula, adaptació del *best-seller* de Patrick Süskind, està ambientada a la França prerevolucionària del segle XVIII, però es va rodar a Barcelona. Així, en els carrers de París podem descobrir alguns racons barcelonins com el carrer Ferran, la plaça de Sant Felip Neri, el parc del Laberint d'Horta i molts més.

Barcelona a la xarxa

Taller d'Història de Gràcia
www.gracianet.org/taller
Web d'aquesta entitat cultural amb personalitat jurídica pròpia formada per un grup obert de persones interessades en la coneixença i divulgació del passat, el present i el futur de la història i el patrimoni de la vila de Gràcia. Els seus objectius fonamentals són la recuperació, recerca i difusió de tot allò relacionat amb la història local gracenca. Per a això edita publicacions i organitza activitats diverses com exposicions, conferències i xerrades, entre altres.

Racones de Barcelona per redescobrir

El temple romà.
C/ Paradís, 10
Si entrem dins de l'edifici de número 10 del carrer del Paradís, seu del Centre Excursionista de Catalunya, ens trobem les restes de l'únic temple romà que s'ha documentat a Barcelona. Es trobava al fòrum de la colònia, on deuria ocupar un lloc destacat, orientant amb un eix SW-NE. La façana principal, amb una gran escalinata d'entrada, estava a la banda sud-oest de l'edifici de culte. En resten quatre columnes de l'angle posterior de la banda est, així

com part de l'arquitrau i del pòdium. Les quatre columnes es conserven intactes: base, fust estriat i capitell d'ordre corinti amb dues corones de fulles d'acant i un collarí amb perles i discos. El temple va ser construït amb pedra de Montjuïc, recoberta amb pintures d'imitació de marbre. La planta de l'edifici era rectangular: un temple hexàstil, de 6 per 11 columnes, perípter i amb dues columnes *in antis*. Pel que fa a l'advocació del temple, ha estat un tema discutit: es debatia si estava dedicat al culte imperial o si era un temple capitolí, dedicat a Júpiter. Sembla ser que la teoria més correcta és la del culte imperial, atès que hi ha inscripcions adreçades als emperadors divinitzats, i a divinitats augustals. No hem d'oblidar que aquest temple va ser construït el darrer quart del segle I a.C., moment en què es comença a estendre el culte a l'emperador. És un bon lloc per adonar-nos de la immensitat de l'arquitectura i del pas dels anys, com també per gaudir d'un moment de tranquil·litat al bell mig del centre històric de Barcelona.

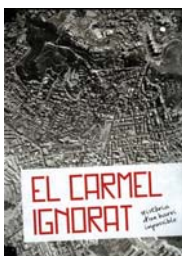
Llibres

PEÑARROJA, Jordi.
Edificis viatgers de Barcelona.
Barcelona: Llibres de l'Índex, 2007. 480 p.

Durant la història de Barcelona hi ha hagut un nombre significatiu d'edificis viatgers que formen un repertori molt variat. Del temple d'August a la Casa de la Ciutat; dels convents de Santa Maria de Montsió i de Santa Clara a les esglésies de Sant Joan de Jerusalem i Santa Marta; del pavelló Mies a les cases del gremi dels Calderers i Gralla... Els viatges d'aquests personatges de maó i pedra picada són molt sovint desplaçaments rics en història i en històries, que van des de finals del segle I a.C. fins al segle XXI.

BOU i ROURA, Lluís;
GIMENO CASAS, Eva.

El Carmel ignorat: història d'un barri impossible.
Barcelona: Agència de Promoció del Carmel i entorns, 2007
Obra acurada que recull el passat de la Muntanya Pelada des dels primers vestigis d'assentaments fins al tombant del segle XX. Si bé hi ha diverses publicacions on s'han donat pinzellades de moments o fets ocorreguts en aquest barri, com per exemple al volum IV d'*Els barris de Barcelona*, ara tenim a les mans una monografia específica sobre el Carmel. És la primera vegada que s'aprofundeix en la seva història i el seu entorn, perquè, com remarquen els autors, la història del Carmel no estaria ben explicada si s'obvien els territoris que l'envolten. A banda de l'interès del text, i del que s'explica, l'obra va acompanyada d'un gran suport gràfic, que inclou imatges inèdites de la muntanya i el barri.

DOMÈNECH, Joan de Déu.
L'espectacle de la mort.

Barcelona: Edicions La Campana, 2007
Recorregut pels carrers i les places de Barcelona que en algun moment van ser escenaris on el poder mostrava al poble que tenia el dret sobre la vida i la mort. Evoca tots els aspectes de les execucions públiques.

MARTÍNEZ DE PISÓN, Ignacio.
Enterrar a los muertos.

Barcelona: Seix-Barral, 2006. 272 p.
Novel·la sobre el fet real de l'assassinat del republicà José Robles Pazos, que va ser un dels capítols més foscos de la Guerra Civil espanyola. El professor José Robles, amic i traductor de John Dos Passos, va desaparèixer a València el 1937. L'autor investiga fins concloure que va ser assassinat pels serveis secrets de Stalin, per evitar o castigar la revelació d'algun secret.

Agenda

Activitats

CICLE DE CONFERÈNCIES AL VOLTANT DE L'EXPOSICIÓ SOBRE JUAN NEGRÍN
Dimecres 10 d'octubre a les 19.30 h, a l'MHCB: «Juan Negrín i l'Institut de Fisiologia de Barcelona», a càrrec del doctor Jacint Corbella.
Dimecres 17 d'octubre a les 19.30h, a l'MHCB: «Juan Negrín. Ministro de Hacienda y jefe de Gobierno de la República española durante la Guerra Civil, 1936-1939», a càrrec de Ricardo Miralles.

LES RUTES DE L'MHCB
RUTA PER LA BARCELONA ROMANA
Dissabtes 6 d'octubre, 10 de novembre, 1 de desembre i 12 de gener a les 10.30 h.

RUTA PER LA BARCELONA MEDIEVAL
Dissabtes 20 d'octubre, 17 de novembre, 15 de desembre i 19 de gener a les 10.30 h.

RUTA PEL CALL JUEU DE BARCELONA
Dissabtes 27 d'octubre, 24 de novembre, 22 de desembre i 26 de gener a les 10.30 h.

RUTA DE CONVENT A CONVENT
Dissabtes 20 d'octubre, 24 de novembre, a les 10.30 h.

RUTA NOCTURNA: UNA NIT DE LLEGGENDA
Divendres 19 d'octubre, 9 de novembre, a les 20 h.

Lloc de trobada d'aquestes cinc rutes: Conjunt Monumental de la Plaça del Rei (MHCB).

RUTA DE LA REINA ELISENDA I ELS MONTCADÀ
Dissabtes 27 d'octubre i 17 de novembre a les 10.30 h.
Lloc de trobada: Seu del districte de Sarrià-Sant Gervasi. Plaça Consell de la Vila, 7.

Totes les rutes es fan en català. Preu: 6,25 €. Entrada gratuïta per als menors de 7 anys.

Totes les rutes tenen places limitades. Es recomana la reserva prèvia.

POBLET I MONTBLANC, LA VIDA EN TEMPS MEDIEVALS

Dissabte, 10 de novembre

Iniciarem el dia visitant el reial monestir de Santa Maria de Poblet. La història del monestir es remunta a l'any 1151, quan Ramon Berenguer IV donà a l'abadia de Fontfreda unes terres de la Conca de Barberà per fundar-hi un cenobi cistercenc. El monestir va tenir una vida molt pròspera des dels seus inicis fins al segle XVIII i, després de l'exclaustració del 1835, va ser abandonat fins que en la dècada de 1930 es van iniciar les obres de restauració del conjunt, la qual cosa va fer possible el retorn d'una comunitat el 1940. Del conjunt destaca l'església, amb un sumptuós retaule renaixentista de Damià Forment i les tombes reials al presbiteri. Ja a la tarda, visitarem la vila medieval de Montblanc, convertida el segle XIII en el centre administratiu, polític, militar i religiós del sud de les terres catalanes, protegida per un potent recinte emmurallat. D'aquest període destaquen l'església de Santa Maria la Major, els convents de Sant Francesc, de la Serra i de la Mercè i també alguns edificis civils, com la Casa de la Vila, el Palau Reial i el casal dels Josa. Per participar en aquesta activitat, podeu fer la reserva al 93 256 21 54 o bé a amics-mhcb@bcn.cat

Lloc i hora de trobada: plaça de Ramon Berenguer el Gran, a les 8 h.

Preu: 15 € (dinar no inclòs).

Activitat per a Amic/Amiga i acompanyant. Places limitades

Pel pont del Pilar, els Amics i Amigues del Museu anem de viatge a Mèrida, Càceres, Plasencia i Trujillo, per conèixer els seus vestigis romans i el renaixement extremeny. El grup ja està tancat, però no patiu: **us explicarem el viatge a la tornada!**

ELS AMICS ENS EXPLIQUEN... CAP DE SETMANA A ALACANT

A quarts de sis de la tarda del divendres 18 de maig, ens trobarem a l'estació de Sants, disposats a agafar l'Euromed que ens havia de portar a Alacant per passar-hi un cap de setmana de visites arqueològiques.

Dissabte, primer vam visitar el jaciment arqueològic de la Illeta dels Banyets, situat al Campello, on hi ha indicis d'ocupació humana des de la fi del tercer mil·lenni a.C. i que conserva testimonis de l'edat del bronze, de la cultura ibèrica, de l'època romana i de l'ocupació islàmica. A continuació vam recórrer la ciutat iberoromana de Lucentum. Hi trobem restes d'una muralla de finals del segle III a.C. i un traçat urbà perfectament identificable, amb els carrers, les *tabernae*, dues termes, el temple, dues *domus* i un mosaic d'*opus signinum*. Cal destacar també una cisterna ovalada i una inscripció en un banc del vestuari de les termes, que ens indica que «Marcus Popilius ho va fer». El jaciment es va salvar de la depredació urbanística contemporània gràcies a l'actuació ferma d'una arqueòloga sueca, Solveig Nordström, que va aconseguir per al conjunt la declaració de Monument Històric-Artístic el 1961.

Dissabte a la tarda vam fer un recorregut pel centre històric d'Alacant. En destaquem la basílica de Santa Maria, construïda el segle XIII sobre les restes d'una mesquita, de façana barroca i interior gòtic, i el barri de Santa Cruz, on semblava que érem en un típic racó d'una ciutat andalusina. També vam saber l'origen del nom d'Alacant: del grec *Acra Leuka*, que vol dir 'penya blanca', va passar al llatí *Lucentum*, que vol dir 'lluminós', i aquest va derivar al *Lacant* àrab. Diumenge al matí vam visitar el MARQ (Museu Arqueològic d'Alacant), un museu on d'una manera molt particular es repassa tota la història de la població alacantina des de l'època prehistòrica fins a l'edat contemporània i on s'exposen les peces originals que s'han trobat als jaciments visitats el dia anterior. Hi ha una sala per a cada època, amb una ambientació recreada amb tècniques totalment innovadores i didàctiques, i amb molts mitjans informàtics i audiovisuals. A la tarda ja érem a l'estació, a punt per agafar el tren de tornada, amb la sensació d'haver viscut un cap de setmana intens i enriquidor, i d'haver conegut el passat històric d'una ciutat propera tant en distància com en orígens.

Carme Torrents Causadías. Número d'Amiga de l'MHCB: 459

Avantatges

PASSEJADA MODERNISTA: LA BARCELONA DE JOSEP PUIG I CADAFALCH

Dissabte 20 d'octubre

Dedicarem una llarga passejada als edificis que Josep Puig i Cadafalch va projectar a Barcelona. La Casa de les Punxes, la Casa Serra, el Palau del Baró de Quadras, la Casa Amatller, la Casa Pich i Pon i la plaça Catalunya, entre altres, ens apropiaran a l'obra d'aquest polifacètic arquitecte. Lloc i hora de trobada: Casa de les Punxes (Diagonal, 420, cantonada Roger de Llúria), a les 10.30 h. Durada: 3 h. Activitat per a Amic/Amiga i acompanyant. Preu: 3€

VISITA AL REFUGI 307

Dissabte 27 i diumenge 28 d'octubre

Us proposem la visita al Refugi Antiaeri del Poble-sec, ara com ara un dels indrets més significatius i emblemàtics del període de Guerra Civil i un dels vestigis més representatius del patrimoni històric de la Catalunya del segle XX. Lloc i hora de trobada: Nou de la Rambla 169, a les 11 h. Durada: 1 h. Activitat gratuïta per a Amic/Amiga i acompanyant.

EL NOU MUSEU DE LA MÚSICA

Dissabte, 17 de novembre

El Museu de la Música de Barcelona es presenta amb una nova posada en escena, atractiva i actualitzada, de les seves col·leccions, estructurada a través de l'evolució, els estils i les cultures musicals, i amb nous plantejaments musicològics, pedagògics i comunicatius. Lloc i hora de trobada: entrada de l'Auditori (Lepant, 150) a les 10.30 h. Activitat per a Amic/Amiga i acompanyant. Preu: 3€.

ESPAI SANTA CATERINA. CENTRE D'INTERPRETACIÓ ARQUEOLÒGICA

Dijous, 29 de novembre

Us proposem una visita comentada a l'Espai Santa Caterina. Centre d'Interpretació Arqueològica, que es troba al Mercat de Santa Caterina i que pretén donar a conèixer l'evolució d'aquest sector de la ciutat des de la prehistòria fins als nostres dies. Lloc i hora de trobada: plaça Joan Capri (Mercat de Santa Caterina) a les 18.30 h. Durada: 1 h. Activitat per a Amic/Amiga i acompanyant. Preu: 3€.

Per participar en les activitats, podeu fer la reserva al telèfon 93 256 21 22 o bé a amics-mhcb@bcn.cat. Places limitades.

VISITA COMENTADA A L'EXPOSICIÓ L'ARQUEOLOGIA A BARCELONA. UN PASSAT AMB FUTUR

Dimarts, 4 de desembre

Visita exclusiva a l'exposició *L'arqueologia a Barcelona*. Un passat amb futur que té lloc al Saló del Tinell del Conjunt Monumental de la Plaça del Rei. Lloc i hora de trobada: Conjunt Monumental de la Plaça del Rei, a les 18.30 h. Activitat gratuïta per a Amic/Amiga i acompanyant.

TROBADA DELS AMICS I AMIGUES DEL MUSEU

Dijous, 13 de desembre

Cada vegada en som més! I ho volem celebrar tot convidant-vos a un concert a la capella de Santa Àgata i a un petit refrigeri. Us hi esperem! Lloc i hora de trobada: capella de Santa Àgata (plaça del Rei s/n) a les 20.00 h. Activitat gratuïta per a Amic/Amiga i acompanyant.

VISITA AL PARC ARQUEOLÒGIC MINES DE GAVÀ

Dissabte, 15 de desembre

Ens apropiarem al temps del neolític amb una visita al Parc Arqueològic Mines de Gavà. Lloc i hora de trobada: Jaume I, 7 (Gavà) a les 10.30 h. Activitat per a Amic/Amiga i acompanyant. Preu: 3 €.

ENCARA ELS TEUS AMICS NO SÓN AMICS DE L'MHCB? ANIMA'LS I FAREU HISTÒRIA!

Ara, més avantatges: Presentant el carnet d'Amic/Amiga, tens un **5% de descompte** a les llibreries de La Central

LA CENTRAL

www.lacentral.com

BUTLLETA DE SUBSCRIPCIÓ

Nom i cognoms
Adreça
A/e
Població CP Província
Telèfon
DNI Data de naixement

- ☐ Quota general anual: 30 €
- ☐ Quota reduïda (estudiants < 25 anys, aturats i jubilats. Cal presentar acreditació): 18 €
- ☐ Quota familiar (famílies amb fills < 18 anys): 42 €

PAGAMENT MITJANÇANT DOMICILIACIÓ BANCÀRIA

Entitat Oficina
DC Núm. de compte
Nom del titular
Adreça de l'entitat
Població CP Província

Data Signatura

Informació i reserves

T. 93 256 21 22 - F. 93 268 04 54 - reserves-mhcb@bcn.cat
Horari d'atenció: de dilluns a dijous, de 10 a 14 h i de 16 a 19 h i divendres, de 10 a 14h

www.museuhistoria.bcn.cat

01 Conjunt Monumental de la Plaça del Rei Plaça del Rei, s/n 08002 Barcelona Tel.: 93 256 21 00 Horari de visita: de l'1 d'abril al 30 de setembre, de dimarts a dissabte de 10 a 20 h. De l'1 d'octubre al 31 de març, de dimarts a dissabte de 10 a 14 h i de 16 a 19 h. Diumenges de 10 a 15 h. Dilluns, tancat	02 Museu-Monestir de Pedralbes Baixada del Monestir, 9 08034 Barcelona Tel.: 93 256 34 34 Horari de visita: de l'1 d'abril al 30 de setembre, de dimarts a dissabte de 10 a 17 h. De l'1 d'octubre al 31 de març, de dimarts a dissabte de 10 a 14 h. Diumenges de 10 a 15 h. Dilluns, tancat	03 Museu-Casa Verdaguer Ctra. Església, 104 Vil·la Joana. Vallvidrera 08017 Barcelona Tel.: 93 204 78 05 Horari de visita: de dimarts a divendres, per a grups amb reserva prèvia. Dissabtes, diumenges i festius de 10 a 14 h. Dilluns, tancat	04 Centre d'Interpretació del Park Güell Pavelló de Consergeria, Park Güell Carrer d'Olot, s/n 08024 Barcelona Tel.: 93 285 68 99 Horari de visita: de dilluns a diumenge, d'11 a 15 h	05 Centre d'Interpretació Històrica del Refugi 307 Nou de la Rambla, 169 08004 Barcelona Tel.: 93 256 21 00 Horari de visita: dissabtes i diumenges d'11 a 14 h	06 Espai Santa Caterina. Centre d'Interpretació Arqueològica Mercat de Santa Caterina Plaça Joan Camprubí 08003 Barcelona Tel.: 93 256 21 00 Horari de visita: dilluns, dimarts, dimecres i dissabte de 8.30 a 14 h. Dijous i divendres de 8.30 a 20 h
--	---	--	---	---	---

MHCButlletí

Direcció: Antoni Nicolau **Equip de Redacció:** Teresa Blanch, Jordi Carrió, Anna Castellano, Encarna Cobo, Adolf Fernández, Lluïsa Mañosa, Carme Miró, Ferran Puig, Núria Rivero, Lina Ubero, Judit Vives **Fotografies:** Pep Herrero, Ramon Muro, Jordi Puig, Roger Rovira, Pere Vivas **Disseny gràfic:** PFP **Edició:** L'Avenç

Dipòsit Legal: B.43370-20077
ISSN 2013-8237

L'MHCB compta amb el suport del Cercle del Museu:

Patrons institucionals

 Societat Econòmica Barcelonesa d'Amics del País	 Consell Econòmic i Social de Barcelona	 Ateneu Barcelonès	 Sport Cultura Barcelona	 Associació Consell de Cent
---	---	--	---	---

Associats

 Abacus Cooperativa	 eLogia marketing singular	 iGuzzini	 Canon	 GRUP JULIÀ
---	---	---	---	---

Benefactors

 REPSOL YPF	 Grup Agbar
--	---

 gasNatural	 el Periódico	 CAM Caja Mediterráneo
--	---	---

OBRES SOCIALS